

Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Onay İhtiyacı ve Psikolojik Belirtilerin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi

Burcu KARAŞAR¹, Selahiddin ÖĞÜLMÜŞ²

Öz: Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacı (başkalarının yargılarına duyarlılık, olumlu izlenim bırakma ve sosyal geri çekilme) ve psikolojik belirtileri (somatizasyon, obsesif kompulsif bozukluk, kişilerarası duyarlılık, depresyon, kaygı, hostilite, fobik anksiyete, paranoid belirtiler, psikotizm) cinsiyet, anne-baba eğitim düzeyi, doğum sırası ve doğum yeri açısından karşılaştırmaktır. Araştırma, amacına uygun olarak 2015-2016 Güz döneminde Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 200 öğrenci üzerinde (157 kız; 43 erkek) gerçekleştirilmiştir. Araştırmada Bilgi Toplama Formu, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve SCL-90 Psikolojik Belirtiler Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada gruplar arası farklılıkları belirlemek için "t testi" ve "varyans analizi", sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkileri belirlemek için "korelasyon" kullanılmıştır. Araştırma bulguları, üniversite öğrencileri için sosyal onay ihtiyacının alt boyutlarından olumlu izlenim bırakma; psikolojik belirtilerin alt boyutlarından kişilerarası duyarlılık ve somatizasyon üzerinde cinsiyetler açısından farklılık olduğunu ortaya koymuştur. Sosyal onay ihtiyacının alt boyutlarından sosyal geri çekilme üzerinde doğum yeri açısından farklılık olduğu bulunmuştur. Sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkilere yönelik korelasyon analizinde düşük ve orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik belirtilerle ilgili olarak başka araştırma ve uygulamalara da ışık tutacak şekilde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal onay ihtiyacı, psikolojik belirtiler, demografik değişkenler

¹ Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilimdalı, burcukarasar@gmail.com

² Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü, ogulmus@ankara.edu.tr

Examining The Need For Social Approval and Psychological Semptoms in University Students In Terms Of Different Variables

Abstract: The purpose of the current study is to relationships between university students' need for social approval (sensitivity to others' judgments, leaving a good impression, social withdrawal) and psychological symptoms (Somatization, obsessive compulsive disorder, interpersonal sensitivity, depression, anxiety, hostility, phobic anxiety, paranoid symptoms, psychotism) in relation to gender, mother's education level, father's education level, birth order and place of birth. In line with its purpose, the study was conducted on 200 students (157 girls; 43 boys) attending the Education Faculty of Amasya University in 2015-2016 academic year. In the current study, Information Collection Form, The Need for Social Approval Scale and SCL-90 Psychological Symptoms Scale were used to collect data. In order to determine between-groups differences, "t-test" and "variance analysis"; to determine the relationships between the need for social approval and psychological symptoms "correlation" analysis were used. The findings of the study revealed that the gender variable significantly affects leaving positive impressions, one of the sub-dimensions of the need for social approval and interpersonal sensitivity and somatization, two of the sub-dimensions of psychological symptoms. It was also found that the place of birth significantly affects social withdrawal, one of the sub-dimensions of the need for social approval. The correlation analysis conducted to analyze the relationships between the need for social approval and psychological symptoms revealed a significant positive low and moderate relationships. The findings of the current study are discussed in such a manner as to shed light for other research and applications related to the need for social approval and psychological symptoms.

Key Words: Need for social approval, psychological semptoms, demographic variables.

Giriş

Dünyada ruhsal bozukluklar, her yıl yaklaşık olarak 450 milyon insanı etkisi altına almaktadır. Küresel hastalık yükünün %12'sini ruhsal bozukluklar oluşturmaktadır. Ruhsal bozukluklar, yeti yitimine sebep olan en temel 10 hastalıktan 4'ünün nedeni olmaktadır (Erginöz, 2008).

Türkiye'deki duruma bakıldığında, ruhsal bozukluklar yaygın bir şekilde görülmektedir. Bu konuyla ilgili olarak Türkiye'de ruhsal bozuklukların yaygınlığına ilişkin iki çalışma yapılmıştır. Bunlardan biri "Türkiye Ruh Sağlığı Profili Çalışması" diğeri ise

“Hıfzıssıhha Mektebi’nin yayımladığı Ulusal Hastalık Yükü Çalışması” dır. Türkiye Ruh Sağlığı Profili Çalışmasında ülkemiz nüfusunun %18’inin hayat boyu bir ruhsal bozukluk geçirdiği bulunmuştur. Çocuk ve ergenlerle yürütülen çalışmada problemlili davranış oranının %11 olduğu belirtilmiştir. Hıfzıssıhha Mektebi’nin yayımladığı Ulusal Hastalık Yükü Çalışması’nda da benzer sonuçlar bulunmuştur. Hastalık yükü sebeplerinin temel hastalıklara göre dağılımına göre psikiyatrik hastalıklar %19 görülme oranıyla ikinci sırada yer almıştır (Sağlık Bakanlığı, 2011).

Ruhsal bozuklukların Türkiye’de yaygın bir şekilde görülmesi, kültürel özelliklerin bu duruma bir etkisinin olabileceğini akla getirmektedir. Özellikle kültürel yapımızda var olan başkalarının düşüncelerine verilen önemin ruhsal bozuklukların oluşmasında bir rolü olup olmadığı hiç araştırılmamıştır. Bazı araştırmacılar tarafından başkalarının düşüncelerine verilen önemin yaygın olduğu belirtilse de (Kağıtçıbaşı, 2010; Tanhan ve Mukba, 2014) bu durumun ruh sağlığı üzerindeki etkileri göz ardı edilmiştir.

Başkalarının ne düşündüğü bir kavram olarak “sosyal onay ihtiyacı” anlamına gelmektedir. Bu kavramla ilgili tanımlara bakıldığında; sosyal onay ihtiyacı övgü arama eğilimi olarak tanımlanmaktadır (Hebert ve diğerleri, 1997). Bir kişinin başka insanların onayını araması ve onaylanmamaktan kaçınması olarak da tanımlanan bu kavram (Leite ve Beretvas, 2005), iyi bir birey olarak kabul görme ihtiyacı anlamına da gelmektedir (Chiba, Iketani, Han ve Ono, 2009). Sosyal onay ihtiyacı yüksek olan kişiler başkaları üzerinde bıraktıkları etkiye önem veren uyumlu olmaya daha eğilimli ve giyim ve davranışlarında daha resmi olan kişilerdir. Sosyal onay ihtiyacı düşük olan kişiler ise başkaları üzerinde bıraktıkları etkiye daha az önem veren, daha az uyumlu ve daha az resmi olan kişilerdir (Twenge ve Camphell, 2008).

Literatürde, sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik belirtilerin ilişkisine dair kısıtlı sayıda araştırma olduğu görülmektedir. Literatürde sosyal onay ihtiyacının çeşitli demografik değişkenlere incelendiği çeşitli araştırmalar vardır (Erözkan, 2004, 2005; Göller, 2010; Boysan, 2012; Çolakoğlu, 2012; Ekşi, 2012). Bu araştırmalarda sosyal onay ihtiyacını doğrudan ölçen bir ölçme aracı olmadığı için sosyal onay ihtiyacını alt boyut olarak ele alan çeşitli ölçekler kullanılmıştır. Sadece Karaşar’ın (2014) araştırmasında sosyal onay ihtiyacını doğrudan ölçen bir ölçme aracıyla sosyal onay ihtiyacının çeşitli değişkenlere göre araştırıldığı bulunmuştur. Yurtdışında da sosyal onay ihtiyacının çeşitli demografik değişkenlere göre

incelendiği araştırmalar bulunmaktadır (Gary, 1967; Moran,1967; Masterson, 1971; Boor, 1972). Psikolojik belirtiler açısından da çeşitli demografik değişkenlere göre inceleyen çeşitli araştırmaların olduğu bulunmuştur (Düzgün, 1995; Ciğerci, 2006; Yılmaz, 2010; Birel, 2012). Sosyal onay ihtiyacıyla ilgili yurtdışında yapılan araştırmalara bakıldığında, Twenge ve Im'in (2007) araştırması dikkat çekmektedir. Twenge ve Im, Amerika'daki üniversite öğrencileri ve çocuklar üzerinde yaptığı araştırmada sosyal onay ihtiyacında 1958-2001 yılları arasındaki değişimleri araştırmıştır. Araştırmada 1958-1980 yılları arasında sosyal onay ihtiyacında bir azalma olduğunu, 1980'den 2001 yılına kadarki süreçte ise sosyal onay ihtiyacında durağanlaşma olduğu bulunmuştur. Twenge ve Campbell (2008) tarafından yapılan bir araştırmada Y kuşağında sosyal onay ihtiyacının düşük düzeyde olduğu; kaygı, depresyon, benlik saygısı ve narsisizm düzeylerinin ise yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur. Huta ve Hawley'in (2010) yaptığı araştırmada ise onaylanma ihtiyacı, yaşam doyumu, pozitif duygulanım, benlik saygısı, yaşama gücü, heyecan ve anlamla negatif yönde ilişkili bulunmuştur. Olumsuz duygulanımla ve depresyonla pozitif yönde ilişkili bulunmuştur.

Sosyal onay ihtiyacıyla ilgili Türkiye'de yapılan araştırmalara bakıldığında sadece Karaşar'ın (2014) araştırmasının olduğu görülmüştür. Üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen araştırmada, sosyal kaygı, kendine yönelik mükemmeliyetçilik ve toplulukçu benlik kurgusunun sosyal onay ihtiyacının yordayıcıları olduğu bulunmuştur.

Yukarıdaki bahsedilen araştırmaların bulguları, sosyal onay ihtiyacındaki azalmanın ve artmanın çeşitli psikolojik belirtilerle olan ilişkileri göstermesi bakımından önemli gözükmektedir.

Yurtiçinde yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde, bu araştırmalarda sosyal onay ihtiyacının dolaylı olarak ele alındığı dikkat çekmektedir (Erözkan, 2004, 2005, 2011; Dilmaç, Hamarta, Yiğit, Yıldız ve Büyükyıldırım, 2011; Hamarta ve Demirbaş, 2009; Göller, 2010; Önem, 2010; Yurtal, 1999; Doğan, 2010; Malak ve Üstün, 2011; Öktem, Turgut ve Tokmak, 2013; Tokmak, Turgut ve Öktem, 2013; Boysan, 2012; Çolakoğlu, 2012; Yaka, 2011; Ekşi, 2012).

Türkiye'de sosyal onay ihtiyacını dolaylı olarak ele alan araştırmalara bakıldığında; Soygüt, Karaosmanoğlu ve Çakır (2009) erken dönem uyumsuz şemaların bileşeni olarak onay arayıcılığın, Belirti Tarama Listesi'nden alınan genel belirti düzeyi, depresyon, kaygı ve

kişilerarası duyarlılıkla pozitif yönde ilişkili olduğunu bulmuştur. Erözkan (2005) üniversite öğrencilerinde Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği'nin onaylanma ihtiyacı alt boyutuyla depresyon arasında pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki bulmuştur. Göller (2010) lise öğrencilerinin "Akılcı Olmayan İnançlar Testi" nin onay ihtiyacı alt boyutuyla depresyon puanları arasında pozitif ve yüksek düzeyde bir ilişki olduğunu bulmuştur. Yaka (2011) psikiyatrik rahatsızlığı olan kişilerde, bağlanma, erken dönem uyumsuz şemalar, özyönetim ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkileri araştırmıştır. Depresyon, anksiyete, madde bağımlılığı ve yeme bozukluğu tanısı alan 163 kişi ve psikiyatrik tanı almayan 195 kişi üzerinde yapılan araştırmada, Young Şema Ölçeği Kısa Formu'nun onay arayıcılık alt boyutuyla Kısa Semptom Envanteri arasında orta ve pozitif düzeyde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Şenormancı, Konkan, Güçlü, Şenormancı ve Sungur (2013) unipolar depresyon tanısı konulan 60 hasta üzerinde gerçekleştirdikleri araştırmada Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği'nin onay görme ihtiyacı ile depresyon arasında düşük ve negatif düzeyde bir ilişki olduğunu bulmuşlardır.

Sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik belirtilerle ilgili bu araştırmalar, sosyal onay ihtiyacını doğrudan ele almamakta ve konunun sınırlı bir yönüne dikkati çekmektedirler. Türkiye'de yaygın olarak görülen ruhsal bozuklukların oluşmasında kültürel olarak başkalarının düşüncelerine verilen önemin ne kadar etkili olduğu bugüne kadar hiç araştırılmamıştır. Yurtdışında gerçekleştirilen araştırmalarda da doğrudan sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkileri inceleyen kapsamlı bir araştırma olmadığı görülmektedir. Türkiye'de sosyal onay ihtiyacının psikolojik belirtiler ile ilişkisinin incelenmesi kültürümüzde yaygın olarak görülen başkalarının düşüncelerine verilen önemin psikolojik belirtiler üzerindeki etkilerini açıklayabilmek için gerekli görülmektedir. Ayrıca üniversite öğrencilerinde psikolojik belirtilerin ve sosyal onay ihtiyacının çeşitli demografik değişkenlere yönelik olarak incelenmesi gerçekleştirilecek psikolojik danışma hizmetlerinin geliştirilebilmesi için psikolojik önemli gözükmektedir. Bu nedenle, bu araştırmada sosyal onay ihtiyacıyla psikolojik belirtilerin çeşitli değişkenlere göre araştırılması amaçlanmaktadır.

Araştırmanın alt amaçları şu şekildedir:

- Üniversite öğrencilerinde cinsiyete göre sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik belirtiler açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

- Üniversite öğrencilerinde doğum sırasına göre sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik belirtiler açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

- Üniversite öğrencilerinde doğum yerine göre sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik belirtiler açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

- Üniversite öğrencilerinde anne eğitim düzeyine göre sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik belirtiler açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

- Üniversite öğrencilerinde baba eğitim düzeyine göre sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik belirtiler açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

- Üniversite öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik belirtiler arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Bu amaçlar doğrultusunda, araştırmanın ilgili diğer çalışmalara katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Yurtiçi ve yurtdışı literatürde sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen bir araştırma olmaması nedeniyle bu çalışmanın diğer çalışmalara ışık tutacağı söylenebilir. Ayrıca bu araştırmanın psikolojik belirtilerin açıklanmasında ruh sağlığı hizmetlerine katkıda bulunması beklenmektedir. Sosyal onay ihtiyacının psikolojik belirtilerle ilgili önemli bir değişken olabileceği düşünüldüğünde konuyla ilgili oluşturulabilecek çeşitli programların geliştirilmesinde ve psikolojik danışma servislerindeki hizmetlerin geliştirilmesinde katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırma, öğretmen adaylarında sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlayan ilişkisel tarama modeline dayalı betimsel bir çalışmadır.

Katılımcılar

Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan ve rastgele örnekleme yöntemiyle seçilmiş 200 (157 kız; 43 erkek) öğrenci üzerinde yapılmıştır. Katılımcılara ilişkin tanımlayıcı bilgiler Tablo 1' de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler

Değişken	Faktör	N	%
Cinsiyet	Kız	157	78.5
	Erkek	43	21.5
Anne eğitim durumu	Okur-yazar-İlkokul	133	66.5
	Ortaokul	31	15.5
	Lise ve üzeri	36	18.0
Baba eğitim Durumu	Okur-yazar-İlkokul	80	40
	Ortaokul	39	19.5
	Lise ve üzeri	81	40.5
Doğum sırası	Birinci	78	39
	İkinci	61	30.5
	Üçüncü ve üzeri	61	30.5
Doğum yeri	Köy-kasaba	41	20.5
	İlçe	90	45.0
	İl	69	34.5

Tablo 1’de görüldüğü üzere araştırma grubunun %78.5’i kız; %21.5’i erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Üniversite öğrencilerinin anne eğitim düzeylerine bakıldığında, %66.5’inin okur-yazar ve ilkokul; %15.5’inin ortaokul; %18’inin lise ve üzeri eğitim düzeyine sahip oldukları görülmektedir. Baba eğitim düzeylerine bakıldığında ise %40’ının okur-yazar ve ilkokul; %19.5’inin ortaokul; %40.5’inin lise ve üzeri eğitim düzeyine sahip oldukları görülmektedir. Doğum sırasına göre öğrencilerin %39’u birinci çocuk, %30.5’i ikinci çocuk ve %30.5’i üçüncü çocuktur. Doğum yerlerine göre öğrencilerin dağılımına bakıldığında %20.5’i köy-kasaba, %45’i ilçe ve %34.5’i ilde doğmuştur.

Veri Toplama Süreci ve Veri Analizi

Araştırma için katılımcıların araştırma sürecine katılma şartlarının eşit olması istendiği için rastgele örnekleme yöntemi ile verilerin elde edileceği sınıflara ulaşılmıştır. Uygun bir ders saatinde, birinci yazar öğrencilere araştırma hakkında bilgi vermiş ve araştırmaya katılmanın gönüllü olduğunu ifade etmiştir. Araştırmacı, öğrencilerin araştırmayla ilgili sorularına cevap verdikten sonra, veri toplama araçlarını doldurmaları için öğrencilere dağıtmıştır. Araçların doldurulma süresi yaklaşık 10-15 dakika sürmüştür. Veriler, 2015-2016 güz döneminde toplanmıştır.

Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde, sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik belirtilerin çeşitli demografik değişkenlere göre değerlendirilmesinde t testi ve varyans analizi kullanılmıştır. Sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkilerin belirlenmesinde korelasyon analizi yapılmıştır. Analizlerin temel varsayımlarına yönelik olarak, gerekli varsayımların karşılanması üzerine analizler yapılmıştır. Verilerin analizinde SPSS istatistik programı kullanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

1)Bilgi Toplama Formu (BTF): Bu form ile cinsiyet, doğum sırası ve ana-baba eğitim düzeyi gibi demografik özelliklere ilişkin bilgiler elde edilmiştir.

2) Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği: Karaşar (2014) tarafından sosyal onay ihtiyacını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma olmak üzere üç alt boyutu vardır. Ölçekten alınan puanların yüksekliği sosyal onay ihtiyacının yüksekliğine de işaret etmektedir. Ölçekteki maddeler, “Tamamen Katılıyorum” ve “Kesinlikle Katılmıyorum” arasında puanlanmaktadır. Likert türü 5 dereceli ve 25 maddeden oluşan özgün bir ölçektir. Ölçekteki maddelerden bazıları şu şekildedir: “Başkaları tarafından sevilmediğim düşüncesini beni rahatsız eder”. “Başkaları üzerinde nasıl bir izlenim oluşturduğum benim için önemlidir”. “Eleştiri almaktan kaçınırım”.

Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği’ndeki üç faktörün iç tutarlılık katsayısı birinci faktör için .83, ikinci ve üçüncü faktör için .80 bulunmuştur. Ölçeğin genelinin iç tutarlılık katsayısı .90 olarak bulunmuştur. Benzer ölçekler geçerliği için “Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği Kısa Formu”yla “Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği” arasında .79 düzeyinde yüksek bir korelasyon bulunmuştur. Ölçeğin ön test-son test güvenilirliği .90 çıkmıştır. Ölçeğe uygulanan doğrulayıcı faktör analizlerinde iki grup için sonuçlara bakılmıştır. Birinci grup üzerindeki uygulama sonucunda uyum iyiliği değerleri $\chi^2/sd= 2.11$, RMSEA= .06, NNFI= .94, CFI= .95, RMR= .06, NFI= .90, IFI= .95 bulunmuştur. İkinci grup üzerinde yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda da uyum iyiliği değerleri $\chi^2/sd= 2.23$, RMSEA= .06, NNFI= .95, CFI= .96, RMR= .06, NFI= .92, IFI=.96 bulunmuştur. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği’nin geneli için bu araştırmada cronbach alpha katsayısının .92 olduğu bulunmuştur.

3) **SCL-90:** Deragotis (1977; Akt: Dağ, 1991) tarafından psikolojik belirtileri ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışmaları Dağ (1991) tarafından yapılmıştır. Likert türü 5 dereceli ve 90 maddeden oluşan özgün bir ölçektir. Ölçeğin somatizasyon, obsesif kompulsif bozukluk, kişilerarası duyarlılık, depresyon, kaygı, hostilite, fobik anksiyete, paranoid belirtiler, psikotizm ve ek maddeler olmak üzere on altı boyutu bulunmaktadır. Ölçeğin genelinden alınan puanlar genel belirti düzeyini göstermektedir. Dağ (1991) ölçeğin güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı olduğunu bulmuştur. Ölçeğin geneli için hesaplanan cronbach alpha değeri .97 bulunmuştur. Kılıç (1991) tarafından yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında güvenilirlik katsayılarının alt boyutlara göre .63 ile .84 arasında değiştiği bulunmuştur. Ölçeğin geçerlik çalışmalarında MMPI envanteri kullanılmış ve .50- ile .59 arasında değişen korelasyon katsayılarına ulaşılmıştır. SCL-90'nın geneli için bu çalışmada araştırmacılar tarafından cronbach alpha katsayısının .96 olduğu bulunmuştur.

Cinsiyete Göre Öğrencilerin Sosyal Onay İhtiyacı ve Psikolojik Belirtilerine İlişkin Bulgular: Cinsiyetler açısından öğrencilerin sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik belirtilerine ilişkin t-testi sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Cinsiyete Göre Öğrencilerin Sosyal Onay İhtiyacı ve Psikolojik Belirtilerine İlişkin t testi Sonuçları

<i>Faktör</i>	<i>Değişken</i>	<i>n</i>	\bar{X}	<i>S.S</i>	<i>t</i>	<i>sd</i>	<i>p</i>
Başkalarının yargılarına duyarlılık	Kız	157	29,88	6,24	,58	198	,55
	Erkek	43	29,25	6,25			
Sosyal geri çekilme	Kız	157	19,94	5,64	1,26	198	,20
	Erkek	43	21,16	5,43			
Olumlu izlenim bırakma	Kız	157	24,05	6,20	2,21	198	,02
	Erkek	43	21,72	5,89			
Sosyal onay	Kız	157	73,88	16,07	,64	198	,52
	Erkek	43	72,13	14,96			
Somatizasyon	Kız	157	13,34	7,57	2,43	198	,01
	Erkek	43	10,18	7,37			
Obsesif kompulsif bozukluk	Kız	157	16,08	6,76	,74	198	,45
	Erkek	43	15,23	6,22			

Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Onay İhtiyacı ve Psikolojik Belirtilerin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi

Tablo 2 devamı. Cinsiyete Göre Öğrencilerin Sosyal Onay İhtiyacı ve Psikolojik Belirtilerine İlişkin t testi Sonuçları

Faktör	Değişken	n	\bar{X}	S.S	t	sd	p
Kişilerarası duyarlılık	Kız	157	13,47	7,03	2,05	198	,04
	Erkek	43	11,04	6,21			
Depresyon	Kız	157	17,63	9,35	1,75	198	,08
	Erkek	43	14,88	8,03			
Kaygı	Kız	157	10,08	6,51	,42	198	,67
	Erkek	43	9,62	5,89			
Hostilite	Kız	157	5,98	4,17	,92	198	,35
	Erkek	43	6,62	3,49			
Fobik anksiyete	Kız	157	5,94	4,37	1,67	198	,09
	Erkek	43	4,72	3,66			
Paranoid düşünce	Kız	157	7,71	4,30	,08	198	,93
	Erkek	43	7,65	4,08			
Psikotizm	Kız	157	9,24	6,73	,46	198	,64
	Erkek	43	8,72	6,06			

Sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik belirtiler üzerinde cinsiyetler arası farklılık t testi ile incelenmiştir. Sosyal onay ihtiyacı alt boyutlarından olumlu izlenim bırakma üzerinde cinsiyetler arası farklılık bulunmuştur ($t_{(198)}=2.21$, $p<0.05$). Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nin alt boyutlarından başkalarının yargılarına duyarlılık ($t_{(198)}=.58$, $p>0.05$) ve sosyal geri çekilme ($t_{(198)}=1.26$, $p>0.05$) üzerinde alınan puanlar açısından anlamlı farklılık bulunmamıştır. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nden alınan toplam puanlar açısından da cinsiyetler üzerinde anlamlı farklılık bulunmamıştır ($t_{(198)}=.64$, $p>0.05$).

Psikolojik belirtilerin alt boyutlarından somatizasyon ($t_{(198)}=2.43$, $p<0.05$) ve kişilerarası duyarlılık ($t_{(198)}=2.05$, $p<0.05$) üzerinde cinsiyetler arası farklılık bulunmuştur. Psikolojik belirtilerin alt boyutlarından obsesif kompulsif bozukluk ($t_{(198)}=.74$, $p>0.05$), depresyon ($t_{(198)}=1.75$, $p>0.05$), kaygı ($t_{(198)}=.42$, $p>0.05$), hostilite ($t_{(198)}=.92$, $p>0.05$), fobik anksiyete ($t_{(198)}=1.67$, $p>0.05$), paranoid düşünce ($t_{(198)}=.08$, $p>0.05$) ve psikotismden ($t_{(198)}=.46$, $p>0.05$) alınan puanlar açısından anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Doğum Sırasına Göre Öğrencilerin Sosyal Onay İhtiyacı ve Psikolojik Belirtilerine İlişkin Bulgular: Doğum sırası açısından öğrencilerin sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik belirtilerine ilişkin ANOVA sonuçları Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Doğum Sırasına Göre Öğrencilerin Sosyal Onay İhtiyacı Ve Psikolojik Belirtilerine İlişkin ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Başkalarının yargılarına duyarlılık	Gruplar arası	85,93	2	42,96	1,10	,33
	Gruplar içi	7651,56	197	38,84		
	Toplam	7737,50	199			
Sosyal geri çekilme	Gruplar arası	27,68	2	13,84	,43	,64
	Gruplar içi	6226,90	197	31,60		
	Toplam	6254,59	199			
Olumlu izlenim bırakma	Gruplar arası	122,56	2	61,28	1,60	,20
	Gruplar içi	7528,82	197	38,21		
	Toplam	7651,39	199			
Sosyal onay	Gruplar arası	519,56	2	259,78	1,03	,35
	Gruplar içi	49302,41	197	250,26		
	Toplam	49821,98	199			
Somatizasyon	Gruplar arası	263,55	2	131,77	2,29	,10
	Gruplar içi	11312,99	197	57,42		
	Toplam	11576,55	199			
Obsesif Kompulsif Bozukluk	Gruplar arası	164,53	2	82,26	1,87	,15
	Gruplar içi	8626,65	197	43,79		
	Toplam	8791,19	199			
Kişilerarası duyarlılık	Gruplar arası	176,87	2	88,43	1,86	,15
	Gruplar içi	9361,71	197	47,52		
	Toplam	9538,59	199			
Depresyon	Gruplar arası	212,82	2	106,41	1,27	,28
	Gruplar içi	16402,85	197	83,26		
	Toplam	16615,68	199			
Kaygı	Gruplar arası	207,89	2	103,94	2,60	,07
	Gruplar içi	7876,08	197	39,98		
	Toplam	8083,98	199			
Hostilite	Gruplar arası	39,23	2	19,61	1,20	,30
	Gruplar içi	3210,64	197	16,29		
	Toplam	3249,87	199			
Fobik anksiyete	Gruplar arası	59,52	2	29,76	1,65	,19
	Gruplar içi	3539,99	197	17,97		
	Toplam	3599,52	199			
Paranoid düşünce	Gruplar arası	37,20	2	18,60	1,02	,35
	Gruplar içi	3560,79	197	18,07		
	Toplam	3598,00	199			
Psikotizm	Gruplar arası	46,735	2	23,36	,53	,58
	Gruplar içi	8584,62	197	43,57		
	Toplam	8631,35	199			

Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Onay İhtiyacı ve Psikolojik Belirtilerin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi

Tablo 3' de görüldüğü gibi sosyal onay ihtiyacı ve alt boyutlarından başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakmadan alınan puanlar açısından doğum sıraları arasında istatistiksel olarak fark bulunmamıştır. Sosyal onay ihtiyacı ($F=1.03$, $p>0.05$), başkalarının yargılarına duyarlılık ($F=1.10$, $p>0.05$), sosyal geri çekilme ($F=.43$, $p>0.05$) ve olumlu izlenim bırakma ($F=1.60$, $p>0.05$).

Psikolojik belirtilerden alınan puanlar açısından doğum sıraları arasında istatistiksel olarak fark bulunmamıştır. Somatizasyon ($F=2.29$, $p>0.05$), obsesif kompulsif bozukluk ($F=1.87$, $p>0.05$), kişilerarası duyarlılık ($F=1.86$, $p>0.05$), depresyon ($F=1.27$, $p>0.05$), kaygı ($F=2.60$, $p>0.05$), hostilite ($F=1.20$, $p>0.05$), fobik anksiyete ($F=1.65$, $p>0.05$), paranoid düşünce ($F=1.02$, $p>0.05$) ve psikotizm ($F=.53$, $p>0.05$).

Doğum Yerine Göre Öğrencilerin Sosyal Onay İhtiyacı ve Psikolojik Belirtilerine İlişkin Bulgular: Doğum yerleri açısından öğrencilerin sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik belirtilerine ilişkin ANOVA sonuçları Tablo 4' de verilmiştir.

Tablo 4. Doğum Yerine Göre Öğrencilerin Sosyal Onay İhtiyacı Ve Psikolojik Belirtilerine İlişkin ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Başkalarının yargılarına duyarlılık	Gruplarasası	51,25	2	25,62	,65	,52
	Gruplar içi	7686,24	197	39,01		
	Toplam	7737,50	199			
Sosyal geri çekilme	Gruplarasası	237,08	2	118,54	3,88	,02
	Gruplar içi	6017,51	197	30,54		
	Toplam	6254,59	199			
Olumlu izlenim bırakma	Gruplarasası	89,03	2	44,51	1,16	,31
	Gruplar içi	7562,36	197	38,38		
	Toplam	7651,39	199			
Sosyal onay	Gruplarasası	958,04	2	479,02	1,93	,14
	Gruplar içi	48863,93	197	248,04		
	Toplam	49821,98	199			
Somatizasyon	Gruplarasası	56,85	2	28,42	,48	,61
	Gruplar içi	11519,70	197	58,47		
	Toplam	11576,55	199			
Obsesif Kompulsif Bozukluk	Gruplarasası	119,82	2	59,91	1,36	,25
	Gruplar içi	8671,36	197	44,01		
	Toplam	8791,19	199			

Tablo 4 devamı. Doğum Yerine Göre Öğrencilerin Sosyal Onay İhtiyacı Ve Psikolojik Belirtilerine İlişkin ANOVA Sonuçları

Kişilerarası duyarlılık	Gruplarası	71,88	2	35,94	,74	,47
	Gruplar içi	9466,71	197	48,05		
	Toplam	9538,59	199			
Depresyon	Gruplar arası	160,39	2	80,19	,96	,38
	Gruplar içi	16455,28	197	83,52		
	Toplam	16615,68	199			
Kaygı	Gruplarası	46,42	2	23,21	,56	,56
	Gruplar içi	8037,55	197	40,80		
	Toplam	8083,98	199			
Hostilite	Gruplar arası	6,87	2	3,43	,20	,81
	Gruplar içi	3243,00	197	16,46		
	Toplam	3249,87	199			
Fobik anksiyete	Gruplarası	40,41	2	20,20	1,11	,32
	Gruplar içi	3559,10	197	18,06		
	Toplam	3599,52	199			
Paranoid düşünce	Gruplarası	16,08	2	8,04	,44	,64
	Gruplar içi	3581,91	197	18,18		
	Toplam	3598,00	199			
Psikotizm	Gruplarası	142,576	2	71,28	1,65	,19
	Gruplar içi	8488,77	197	43,09		
	Toplam	8631,35	199			

Tablo 4’de görüldüğü gibi sosyal onay ihtiyacı ve alt boyutlarından başkalarının yargılarına duyarlılık ve olumlu izlenim bırakmadan alınan puanlar açısından doğum yerleri arasında istatistiksel olarak fark bulunmamıştır. Sosyal onay ihtiyacı ($F=1.93$, $p>0.05$), başkalarının yargılarına duyarlılık ($F=.65$, $p>0.05$) ve olumlu izlenim bırakma ($F=1.16$, $p>0.05$). Sosyal onay ihtiyacının alt boyutlarından sosyal geri çekilmeden alınan puanlar açısından doğum yerleri arasında anlamlı fark bulunmuştur ($F=3.88$, $p<0.05$). Sosyal geri çekilmeden alınan puanlar açısından yapılan Post Hoc (Sheffe) testi sonuçlarına göre, köy ve kasabada doğan bireylerin ortalamaları ($\bar{X}=22.31$) ilde doğmuş olan bireylerin ortalamalarından ($\bar{X}=19.42$) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Psikolojik belirtilerden alınan puanlar açısından doğum yerleri arasında istatistiksel olarak fark bulunmamıştır. Somatizasyon ($F=.48$, $p>0.05$), obsesif kompulsif bozukluk ($F=1.36$, $p>0.05$), kişilerarası duyarlılık ($F=.74$, $p>0.05$), depresyon ($F=.96$, $p>0.05$), kaygı ($F=.56$,

Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Onay İhtiyacı ve Psikolojik Belirtilerin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi

p>0.05), hostilite ($F=2.20$, $p>0.05$), fobik anksiyete ($F=1.11$, $p>0.05$), paranoid düşünce ($F=4.44$, $p>0.05$) ve psikotizm ($F=1.65$, $p>0.05$).

Anne Eğitim Düzeyine Göre Öğrencilerin Sosyal Onay İhtiyacı ve Psikolojik Belirtilerine İlişkin Bulgular: Anne eğitim düzeyleri açısından öğrencilerin sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik belirtilerine ilişkin ANOVA sonuçları Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Anne Eğitim Düzeyine Göre Öğrencilerin Sosyal Onay İhtiyacı Ve Psikolojik Belirtilerine İlişkin ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Başkalarınınnyargularına duyarlılık	Gruplararası	156,78	2	78,39	2,03	,13
	Gruplar içi	7580,71	197	38,48		
	Toplam	7737,50	199			
Sosyal geri çekilme	Gruplararası	64,25	2	32,12	1,02	,36
	Gruplar içi	6190,34	197	31,42		
	Toplam	6254,59	199			
Olumlu izlenim bırakma	Gruplararası	165,99	2	82,99	2,18	,11
	Gruplar içi	7485,40	197	37,99		
	Toplam	7651,39	199			
Sosyal onay	Gruplararası	1114,20	2	557,10	2,25	,10
	Gruplar içi	48707,77	197	247,24		
	Toplam	49821,98	199			
Somatizasyon	Gruplararası	13,63	2	6,81	,11	,89
	Gruplar içi	11562,92	197	58,69		
	Toplam	11576,55	199			
Obsesif Kompulsif Bozukluk	Gruplararası	114,46	2	57,23	1,29	,27
	Gruplar içi	8676,73	197	44,04		
	Toplam	8791,19	199			
Kişilerarası duyarlılık	Gruplararası	8,08	2	4,04	,08	,92
	Gruplar içi	9530,51	197	48,37		
	Toplam	9538,59	199			
Depresyon	Gruplararası	123,24	2	61,62	,73	,48
	Gruplar içi	16492,43	197	83,71		
	Toplam	16615,68	199			
Kaygı	Gruplararası	14,82	2	7,41	,18	,83
	Gruplar içi	8069,15	197	40,96		
	Toplam	8083,98	199			
Hostilite	Gruplararası	12,99	2	6,49	,39	,67
	Gruplar içi	3236,87	197	16,43		
	Toplam	3249,87	199			

Tablo 5 devamı. Anne Eğitim Düzeyine Göre Öğrencilerin Sosyal Onay İhtiyacı Ve Psikolojik Belirtilerine İlişkin ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Fobik anksiyete	Gruplararası	5,12	2	2,56	,14	,86
	Gruplar içi	3594,39	197	18,24		
	Toplam	3599,52	199			
Paranoid düşünce	Gruplararası	31,18	2	15,59	,86	,42
	Gruplar içi	3566,81	197	18,10		
	Toplam	3598,00	199			
Psikotizm	Gruplararası	4,77	2	2,38	,05	,94
	Gruplar içi	8626,57	197	43,79		
	Toplam	8631,35	199			

Tablo 5' de görüldüğü gibi sosyal onay ihtiyacı ve alt boyutlarından başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakmadan alınan puanlar açısından anne eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak fark bulunmamıştır. Sosyal onay ihtiyacı ($F=2.25$, $p>0.05$), başkalarının yargılarına duyarlılık ($F=2.03$, $p>0.05$), sosyal geri çekilme ($F=1.02$, $p>0.05$) ve olumlu izlenim bırakma ($F=2.18$, $p>0.05$).

Psikolojik belirtilerden alınan puanlar açısından anne eğitim arasında istatistiksel olarak fark bulunmamıştır. Somatizasyon ($F=.11$, $p>0.05$), obsesif kompulsif bozukluk ($F=1.29$, $p>0.05$), kişilerarası duyarlılık ($F=.08$, $p>0.05$), depresyon ($F=.73$, $p>0.05$), kaygı ($F=.18$, $p>0.05$), hostilite ($F=.39$, $p>0.05$), fobik anksiyete ($F=.14$, $p>0.05$), paranoid düşünce ($F=.86$, $p>0.05$) ve psikotizm ($F=.05$, $p>0.05$).

Baba Eğitim Düzeyine Göre Öğrencilerin Sosyal Onay İhtiyacı ve Psikolojik Belirtilerine İlişkin Bulgular: Baba eğitim düzeyleri açısından öğrencilerin sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik belirtilerine ilişkin ANOVA sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Baba Eğitim Düzeyine Göre Öğrencilerin Sosyal Onay İhtiyacı Ve Psikolojik Belirtilerine İlişkin ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Başkalarının yargılarına duyarlılık	Gruplararası	152,67	2	76,33	1,98	,14
	Gruplar içi	7584,82	197	38,50		
	Toplam	7737,50	199			
Sosyal geri çekilme	Gruplararası	55,39	2	27,69	,88	,41
	Gruplar içi	6199,20	197	31,46		
	Toplam	6254,59	199			

Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Onay İhtiyacı ve Psikolojik Belirtilerin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi

Tablo 6 devamı. Baba Eğitim Düzeyine Göre Öğrencilerin Sosyal Onay İhtiyacı Ve Psikolojik Belirtilerine İlişkin ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Olumlu izlenim bırakma	Gruplararası	61,56	2	30,78	,79	,45
	Gruplar içi	7589,831	197	38,52		
	Toplam	7651,39	199			
Sosyal onay	Gruplararası	733,26	2	366,63	1,47	,23
	Gruplar içi	49088,71	197	249,18		
	Toplam	49821,98	199			
Somatizasyon	Gruplararası	17,98	2	8,99	,15	,85
	Gruplar içi	11558,56	197	58,67		
	Toplam	11576,55	199			
Obsesif Kompulsif Bozukluk	Gruplararası	61,19	2	30,59	,69	,50
	Gruplar içi	8730,00	197	44,31		
	Toplam	8791,19	199			
Kişilerarası duyarlılık	Gruplararası	14,16	2	7,08	,14	,86
	Gruplar içi	9524,42	197	48,34		
	Toplam	9538,59	199			
Depresyon	Gruplararası	173,50	2	86,75	1,03	,35
	Gruplar içi	16442,17	197	83,46		
	Toplam	16615,68	199			
Kaygı	Gruplararası	29,33	2	14,66	,35	,69
	Gruplar içi	8054,64	197	40,88		
	Toplam	8083,98	199			
Hostilite	Gruplararası	63,16	2	31,58	1,95	,14
	Gruplar içi	3186,709	197	16,17		
	Toplam	3249,87	199			
Fobik anksiyete	Gruplararası	28,79	2	14,39	,79	,45
	Gruplar içi	3570,727	197	18,12		
	Toplam	3599,52	199			
Paranoid düşünce	Gruplararası	70,53	2	35,26	1,97	,14
	Gruplar içi	3527,46	197	17,90		
	Toplam	3598,00	199			
Psikotizm	Gruplararası	44,22	2	22,11	,50	,60
	Gruplar içi	8587,12	197	43,58		
	Toplam	8631,35	199			

Tablo 6’da görüldüğü gibi sosyal onay ihtiyacı ve alt boyutlarından başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakmadan alınan puanlar açısından baba eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak fark bulunmamıştır. Sosyal onay ihtiyacı ($F=1.47$, $p>0.05$), başkalarının yargılarına duyarlılık ($F=1.98$, $p>0.05$), sosyal geri çekilme ($F=.88$, $p>0.05$) ve olumlu izlenim bırakma ($F=.79$, $p>0.05$).

Psikolojik belirtilerden alınan puanlar açısından baba eğitim arasında istatistiksel olarak fark bulunmamıştır. Somatizasyon ($F=.15$, $p>0.05$), obsesif kompulsif bozukluk ($F=.69$, $p>0.05$), kişilerarası duyarlılık ($F=.14$, $p>0.05$), depresyon ($F=1.03$, $p>0.05$), kaygı ($F=.35$, $p>0.05$), hostilite ($F=1.95$, $p>0.05$), fobik anksiyete ($F=.79$, $p>0.05$), paranoid düşünce ($F=1.97$, $p>0.05$) ve psikotizm ($F=.50$, $p>0.05$).

Öğrencilerin Sosyal Onay İhtiyacı ve Psikolojik Belirtileri Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulgular: Öğrencilerin sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik belirtilerine ilişkin korelasyon sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Sosyal Onay İhtiyacı ve Psikolojik Belirtilerine İlişkin Korelasyon

	Byd	Sgc	Oi b	So So	So m	Ok b	Kd	D	K	Ho s	Fa	Pd	p
Byd	1												
Sgc	,57**	1											
Oib	,68**	,69**	1										
So	,86**	,85**	,90	1									
			**										
Som	,20**	,25**	,30	,29	1								
			**	**									
Okb	,24**	,34**	,41	,37	,60								
			**	**	**								
Kd	,29**	,43**	,57	,49	,57	,72	1						
			**	**	**	**							
D	,18**	,37**	,44	,38	,60	,77	,78	1					
			**	**	**	**	**						
K	,19**	,31**	,33	,32	,74	,67	,64	,72	1				
			**	**	**	**	**	**					
H	,07	,12	,19	,14	,39	,49	,48	,52	,59	1			
			*	*	**	**	**	**	**				
Fa	,22**	,40**	,43	,40	,63	,63	,68	,66	,76	,46	1		
			**	**	**	**	**	**	**	**			
Pd	,11	,19**	,24	,21	,49	,63	,62	,63	,61	,61	,53	1	
			**	**	**	**	**	**	**	**	**		
P	,18**	,36**	,40	,36	,57	,62	,68	,65	,70	,60	,64	,62	1
			**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	

*P<0.05, **P<0.01 By:Başkalarının yargılarına duyarlılık Sg: Sosyal Geri Çekilme Oib: Olumlu izlenim bırakma So: Sosyal onay Som: Somatizasyon Okb: Obsesif kompulsif bozukluk Kd: Kişilerarası duyarlılık D: Depresyon K: Kaygı H: Hostilite Fa: Fobik anksiyete Pd: Paranoid düşünce P: Psikotizm

Tablo 7'de görüldüğü üzere sosyal onay ihtiyacı ile psikolojik belirtilerin tüm alt boyutları arasında pozitif yönde düşük ve orta düzeyde anlamlı ilişkiler bulunmuştur (somatizasyon $r = .29$, $p < 0.01$; obsesif kompulsif bozukluk $r = .37$, $p < 0.01$; kişilerarası duyarlılık $r = .49$, $p < 0.01$; depresyon, $r = .38$, $p < 0.01$; kaygı $r = .32$, $p < 0.01$; hostilite = $.14$, $p < 0.05$; fobik anksiyete = $.40$, $p < 0.01$; paranoid düşünce = $.21$, $p < 0.01$; psikotizm = $.36$, $p < 0.01$).

Sosyal onay ihtiyacının alt boyutlarından başkalarının yargılarına duyarlılık ile psikolojik belirtilerin hostilite ve paranoid düşünce hariç tüm alt boyutları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı ilişkiler bulunmuştur (somatizasyon $r = .20$, $p < 0.01$; obsesif kompulsif bozukluk $r = .24$, $p < 0.01$; kişilerarası duyarlılık $r = .29$, $p < 0.01$; depresyon, $r = .18$, $p < 0.01$; kaygı $r = .19$, $p < 0.01$; fobik anksiyete = $.22$, $p < 0.01$; psikotizm = $.18$, $p < 0.01$).

Sosyal onay ihtiyacının alt boyutlarından sosyal geri çekilme ile psikolojik belirtilerin hostilite hariç tüm alt boyutları arasında pozitif yönde düşük ve orta düzeyde anlamlı ilişkiler bulunmuştur (somatizasyon $r = .25$; $p < 0.01$, obsesif kompulsif bozukluk $r = .34$, $p < 0.01$; kişilerarası duyarlılık $r = .43$, $p < 0.01$; depresyon, $r = .37$, $p < 0.01$; kaygı $r = .31$, $p < 0.01$; fobik anksiyete = $.40$, $p < 0.01$; paranoid düşünce = $.19$, $p < 0.01$; psikotizm = $.36$, $p < 0.01$).

Sosyal onay ihtiyacının alt boyutlarından olumlu izlenim bırakma ile psikolojik belirtilerin alt boyutları arasında pozitif yönde düşük ve orta düzeyde anlamlı ilişkiler bulunmuştur (somatizasyon $r = .30$; $p < 0.01$, obsesif kompulsif bozukluk $r = .41$, $p < 0.01$; kişilerarası duyarlılık $r = .57$, $p < 0.01$; depresyon, $r = .44$, $p < 0.01$; kaygı $r = .33$, $p < 0.01$; hostilite = $.19$, $p < 0.05$; fobik anksiyete = $.43$, $p < 0.01$; paranoid düşünce = $.24$, $p < 0.01$; psikotizm = $.40$, $p < 0.01$).

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik belirtiler çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmıştır. Çalışmada amacına uygun olarak yazılan alt amaçlar aşağıda açıklanmıştır.

Sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik belirtilerin cinsiyetlere göre araştırılması için yapılan analizlerde, sosyal onay ihtiyacı alt boyutlarından olumlu izlenim bırakma üzerinde kız öğrencilerin lehine cinsiyetler arası farklılık bulunmuştur. Sosyal onay ihtiyacı ve diğer alt boyutları açısından cinsiyetler arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Cinsiyete göre sosyal onay ihtiyacının dolaylı olarak incelendiği yurtiçi araştırmalara bakıldığında araştırmamızla tutarlı olarak onay ihtiyacının cinsiyetlere göre farklılaşmadığı bulunmuştur (Erözkan, 2004, 2005; Göller, 2010; Boysan, 2012; Çolakoğlu, 2012; Ekşi, 2012). Cinsiyete göre sosyal onay ihtiyacının incelendiği yurtdışı araştırmalara bakıldığında, yurtiçi araştırmaların aksine onay ihtiyacının kızların lehine farklılaştığı bulunmuştur (Gary, 1967; Moran,1967; Masterson, 1971).

Cinsiyete göre sosyal onay ihtiyacının incelendiği yukarıda belirtilen araştırmalara bakıldığında cinsiyetler açısından farklı bulgular çıkması dikkat çekicidir. Bu durum yurtdışında yapılan konuyla ilgili çalışmaların tarihinin eski olmasından kaynaklanmış olabilir. Cinsiyete göre olumlu izlenim bırakmanın incelendiği yurtiçi araştırmalara bakıldığında, araştırmamızda çıkan bulguyla benzer olarak, Ayan ve Ünser'in (2015) çalışması bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin olumsuz değerlendirilmekten korkma düzeylerini demografik özelliklere göre inceledikleri araştırmalarında, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre hata yapmaktan korkma, başkaları tarafından incelenmekten korkma ve başkalarının etkisi altında kalma puanlarının daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Araştırmanın bu bulgusu, Türk toplumunda kızların yetiştirilme şekli ve toplumun kızlardan beklentilerinden kaynaklanmış olabilir. Kızların erkeklere göre daha temkinli yetiştirilmeleri bu durumun sebebi olabilir. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre olumlu izlenim bırakma puanlarının yüksek olması, kültürel cinsiyet rolleriyle de açıklanabilir. Kültürel olarak kızların görünüşlerinin önemine ilişkin yapılan toplumsal vurguların kızları dış görünüşleri ve davranışları hakkında dikkatli olmaya daha eğilimli hale getirdiği düşünülebilir.

Araştırmada, psikolojik belirtilerin alt boyutlarından somatizasyon ve kişilerarası duyarlılık üzerinde kız öğrencilerin lehine cinsiyetler arası farklılık bulunmuştur. Araştırmanın bu bulgusu, kültürümüzde kız çocuklarının yetiştirilme tarzından kaynaklanmış olabilir. Kızların kişilerarası ilişkilere daha duyarlı olarak ve olumsuz duyguları baskılama yönünde yetiştirilmelerinin bu sonuca neden olabileceği düşünülebilir.

Yapılan çeşitli araştırmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Düzgün (1995) lise öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada, kız öğrencilerin hostilete, somatizasyon, depresyon, anksiyete, olumsuz benlik puanları erkek öğrencilerinkine göre daha yüksek bulunmuştur. Ciğerci (2006) üstün yetenekli olan ve olmayan ergenler üzerinde yaptığı araştırmasında, kızların erkeklere oranla depresyon, obsesif-kompulsif bozukluk, kişiler arası duyarlılık ve anksiyete puanlarının daha yüksek olduğunu bulmuştur. Yılmaz (2010) ortaöğretim öğrencileri üzerinde sosyal karşılaştırma ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada kız öğrencilerin obsesif-kompulsif, kişiler arası duyarlılık, depresyon, somatizasyon, anksiyete ve paranoid düşünce belirtilerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Birel (2012) lise öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada kız öğrencilerde erkek öğrencilere göre daha fazla psikolojik belirti yaşadıklarını bulmuştur.

Üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçlarının doğum sırasına göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğine ilişkin yapılan analizlerde doğum sırasına göre anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Toplumsallık eğilimleriyle ilişkili bir değişken olan doğum sırasıyla ilgili olarak ilk çocukların, daha sonra doğan çocuklara göre diğer insanlara daha bağımlı oldukları belirtilmektedir (Freedman, Sears ve Carlsmith, 2003; Yavuzer, 2011). Bu açıklamaların yanı sıra, Leman (2009) ilk sırada doğan çocukların ve tek çocukların sosyal onay ihtiyacı duyduklarını ifade etmiştir. Yavuzer (2011) de ilk sırada doğan çocukların sosyal onay ihtiyacı duymaya daha eğilimli olabileceklerini ifade etmiştir. Bu açıklamayla benzer olarak doğum sırasına göre sosyal onay ihtiyacının değişkenlik gösterebileceği düşünülebilir. Literatür incelendiğinde de bu açıklamayla tutarlı olarak doğum sırasına göre sosyal onay ihtiyacının farklılaştığına işaret eden araştırmaların olduğu görülmektedir (Moran, 1967; Nowicki, 1971; Boor, 1972). Ancak, araştırmamızda çıkan bu bulgu, Masterson (1971) ile Karaşar'ın (2014) araştırmasıyla tutarlılık göstermektedir. Bu duruma ilişkin olarak Karaşar (2014) toplumumuzda anne ve babaların çocuklarını yetiştirirken çocuklarına benzer yaklaşımlarda bulunmalarının bu duruma neden olabileceğini belirtmişlerdir. Anne ve babaların ilk çocuk ve sonrasında doğan çocuklarına da benzer tutumlar içerisinde olmaları bu durumun sebebi olabilir. Günümüzde anne ve babaların eskiye oranla bilinçli çocuk yetiştirme konusunda daha fazla kaynağa ulaşma şanslarının olması bu durumu açıklayabilir.

Üniversite öğrencilerinin psikolojik belirtilerinin doğum sırasına göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğine ilişkin yapılan analizlerde doğum sırasına göre anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Bu araştırmanın bulgusuyla tutarlı olarak, Birel'de (2012) lise öğrencileri üzerinde doğum sırasına göre psikolojik belirtiler açısından anlamlı bir fark olmadığını bulmuştur. Araştırmanın bu bulgusu, anne ve babaların çocuk yetiştirme stilleriyle açıklanabilir. Anne ve babaların ilk çocuk ve sonrasında doğan çocuklarına da benzer tutumlar içerisinde olmaları bu durumun sebebi olabilir.

Üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçlarının doğum yerine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğine ilişkin yapılan analizlerde de sosyal onay ihtiyacının doğum yerine göre anlamlı bir fark gösterdiği bulunmuştur. Köy ve kasabada doğmuş olan öğrencilerin sosyal geri çekilmeden aldıkları puanların ilde doğmuş öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Doğum yerlerine ilişkin bu bulgu, köy ve kasabada doğmuş olan öğrencilerin daha büyük bir yerleşim yerinde üniversite okumaları nedeniyle yaşadıkları uyum zorluğundan ve öz güven eksikliğinden kaynaklanmış olabilir. Araştırmanın bu bulgusuyla benzer araştırmalara bakıldığında, Erözkan'ın (2005) araştırması dikkat çekmektedir. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada, Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği'nin onaylanma ihtiyacı alt boyutunun yaşanılan yerler açısından farklılaştığı bulunmuştur. Araştırmada köyde yaşayan öğrencilerin ilçe ve şehirde yaşayan öğrencilere göre onaylanma ihtiyacı puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Üniversite öğrencilerinin psikolojik belirtilerinin doğum yerine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğine ilişkin yapılan analizlerde doğum yerine göre anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Psikolojik belirtiler açısından doğum yerleri açısından anlamlı bir fark bulunmaması, öğrencilerin eğitim nedeniyle başka bir şehirde bulunmalarının psikolojik durumları üzerinde daha etkili olabileceğini düşündürmektedir. Konuyla ilgili literatüre bakıldığında araştırma bulgusunu destekleyen bir araştırmanın olmadığı bulunmuştur.

Üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçları ve psikolojik belirtileri arasındaki ilişkiye yönelik analizlerde düşük ve orta derecede pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu durum, sosyal onay ihtiyacı yükseldikçe psikolojik belirtilerin arttığı şeklinde ya da psikolojik belirtiler arttıkça sosyal onay ihtiyacının yükseldiği şeklinde yorumlanabilir. Bu sonuca göre, başkalarının düşüncelerine verilen önemin artması bireyleri psikolojik anlamda zorlamış olabilir ya da psikolojik belirtilerin artması bireylerin

başkalarına olan bağımlılığını arttırıp sosyal onay ihtiyaçlarını yükseltmiş olabilir. Araştırmanın bu bulgusuyla paralel olarak sosyal onay ihtiyacını dolaylı olarak ele alan çalışmaların bulguları benzerlik göstermektedir (Soygüt, Karaosmanoğlu ve Çakır, 2009; Erözkan, 2005; Göller, 2010; Yaka, 2011). Bu araştırmanın bulgusuyla tutarlı olarak, Huta ve Hawley'in (2010) yaptığı çalışmada onaylanma ihtiyacı, yaşam doyumu, pozitif duygulanım, benlik saygısı, yaşama gücü, heyecan ve anlama negatif yönde ilişkili bulunmuştur. Olumsuz duygulanımla ve depresyonla pozitif yönde ilişkili bulunmuştur.

Bu çalışmada, konuyla ilgili yurtiçi ve yurtdışı literatürün sınırlı olduğu görülmektedir. Bu araştırmanın bir sınırlılığıdır. Bu nedenle bu çalışma sonrasında, sosyal onay ihtiyacının psikolojik belirtilerle ilişkisine yönelik aracı modelin kullanıldığı araştırmalar yapılmasının yararlı olabileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda psikolojik belirtilerin her biriyle ilgili detaylı araştırmaların yapılmasının sosyal onay ihtiyacıyla ilgili literatürdeki boşlukların doldurulmasında katkı sağlayıcı olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada örneklem grubu büyüklüğünün 200 kişi olması araştırmanın bir sınırlılığıdır. Bu nedenle ileride yapılacak olan çalışmaların daha büyük örneklerde ve daha farklı gruplar üzerinde yürütülmesinin sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkilerin daha iyi anlaşılmasında katkı sağlayıcı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışma ve yapılacak olan diğer çalışmaların psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin etkinliğinin arttırılmasında katkı sağlayıcı olacağı düşünülmektedir. Üniversite öğrencilerinde psikolojik belirtiler yönünden desteğe ihtiyacı olanlar belirlenerek, sosyal onay ihtiyacıyla ilgili çeşitli programlar geliştirilmelidir.

Kaynakça

- Ayan, A. ve Ünsar, S. (2015). Olumsuz değerlendirilmekten korkma düzeylerinin belirlenmesi: bir devlet üniversitesi öğrencileri üzerine araştırma. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 4(5).
- Birel, S. (2012). *Lise öğrencilerinin bazı değişkenlere göre rekabetçi tutum, psikolojik belirtiler ve problem çözme beceri düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Samsun.
- Boor, M. (1972). Family structure variables and need approval: Some additional data. *Psychological Reports*. 30, 204-206.

- Boysan, M. (2012). *Üniversite öğrencilerinde erken dönem uyumsuz şemalar, başa çıkma stilleri ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkilere yönelik bir model sınaması. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.*
- Chiba, T., Iketani, S., Han, K. ve Ono, A. (2009). A comprehensive model of anxiety in gift giving. *International Review Of Business Research Papers*, 5(4), 322-334.
- Ciğerci, C. Z. (2006). *Üstün yetenekli olan ve olmayan ergenlerde benlik saygısı, başkalarının algılaması ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.*
- Çolakoğlu, E. T. (2012). *Genç yetişkinlerde kendilik algısı, erken dönem uyumsuz şemalar, algılanan ebeveynlik stilleri ve kişilerarası ilişkiler. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, İstanbul.*
- Dağ, İ. (1991). Belirti tarama listesi (SCL-90-R)'nin üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2: 5-12.
- Dilmaç, B., Hamarta, E., Yiğit, R., Yıldız, M. ve Büyükyıldırım, İ. (2011). The relationship between secondary school students' dysfunctional attitudes and their human values. *European Journal Of Educational Studies*, 3(2), 353-363.
- Doğan, H. (2010). *Evlü bireylerin sosyotropik-otonomik kişilik özellikleriyle evliliklerinde çatışma yaşama durumları arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana.*
- Düzgün, Ş. (1995). *Lise öğrencilerinin psikolojik belirtileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkiler. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Erzurum.*
- Ekşi, F. (2012). Kişilerarası ilişkiler: psikolojik danışmanlık ve halkla ilişkiler öğrencilerinin karşılaştırılması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 2, 79-94.
- Erözkan, A. (2004). *Üniversite öğrencilerinin kişilerarası duyarlılıkları ile reddedilme duyarlılıklarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi*, 5(2), 85-98.
- Erözkan, A. (2005). *Üniversite öğrencilerinin kişilerarası duyarlılık ve depresyon düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*, 14, 130-155.
- Erözkan, A. (2011). Sosyal kaygının kaygı duyarlılığı, benlik saygısı ve kişilerarası duyarlılık açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(1), 338-347.
- Erginöz, E. (2008). Halk sağlığı ve mental hastalıklar. İ.Ü. cerrahpaşa tıp fakültesi sürekli tıp eğitimi etkinlikleri. *Türkiye'de Sık Karşılaşılan Psikiyatrik Hastalıklar Sempozyum Dizisi No:62, Mart 2008.* 31-40
- Freedman, J. L., Sears, D. O. ve Carlsmith, J. M. (2003). *Sosyal psikoloji (A. Dönmez, Çev.). (4. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.*
- Gary, M. (1967). Ordinal position and approval motivation. *Journal Of Consulting Psychology*. 31(3). 319-320.

Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Onay İhtiyacı ve Psikolojik Belirtilerin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi

- Göller, L. (2010). *Ergenlerin akılcı olmayan inançları ile depresyon-umutsuzluk düzeyleri ve algıladıkları akademik başarılar arasındaki ilişkiler*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Hamarta, E. ve Demirbaş, E. (2009). Lise öğrencilerinin utangaçlık ve benlik saygılarının fonksiyonel olmayan tutumlar açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 239-247.
- Hebert, J. R., Ma, Y., Clemow, L., Ockene, I. S., Saperia, G., Stanek, E.J., Merriam, P. A. & Ockene, J. K. (1997). Gender differences in social desirability and social approval bias in dietary self-report. *American Journal Of Epidemiology*, 15, 146, 1046-1055.
- Huta, V. & Hawley, L. (2010). Psychological strengths and vulnerabilities: are they two ends of the same continuum or do they have independent relationships with well-being and ill-being? *Journal of Happiness Studies*, 71-93.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Günümüzde İnsan ve İnsanlar. Sosyal Psikolojiye Giriş*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Karaşar, B. (2014). *Sosyal onay ihtiyacının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Kılıç, M. (1991). Belirti tarama litesi (SCL.90-R) nin geçerlilik ve güvenilirliği. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 1(2), 45-52.
- Leite, W. L. & Beretvas, S. N. (2005). Validation of scores on the marlowe-crowne social desirability scale and the balanced inventory of desirable responding. *Educational And Psychological Measurement*. 65, 140-154.
- Leman, K. (2009). *The birth order book: Why you are the way you are*. Grand Rapids, MI. United States of America: Revell A Division Of Baker Publishing Group.
- Malak, B. ve Üstün, B. (2011). Hemşirelerin sosyotropi- otonomi kişilik özellikleri ve tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 1-16.
- Masterson, M. L. (1971). Family structure variables and need approval. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*, 36(1), 12-13.
- Moran, G. (1967). Ordinal position and approval motivation. *Journal Of Consulting Psychology*, 31(3), 319-320.
- Nowicki, S. (1971). Ordinal position, approval motivation, and interpersonal attraction. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*, 36(2), 265-267.
- Öktem, Ş., Turgut, H. ve Tokmak, İ. (2013). Sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerinin çalışanların motivasyonuna etkisi: Ankara'da bulunan konaklama işletmelerinde yapılan bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 79-92.

- Önem, Ç. (2010). *Üniversite öğrencilerinin öfke ve öfkeyi ifade etme biçimlerinin akılcı olmayan inançlar ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Sağlık Bakanlığı. (2011). *Ulusal ruh sağlığı eylem planı (2011-2023)*. Ankara.
- Soygüt, G., Karaosmanoğlu, A. ve Çakır, Z. (2009). Erken dönem uyumsuz şemaların değerlendirilmesi: Young Şema Ölçeği Kısa Form-3' ün psikometrik özelliklerine ilişkin bir inceleme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(1), 75-84.
- Şenormancı, Ö., Konkan, R., Güçlü, O., Şenormancı, G. ve Sungur, M. Z. (2013). Ruminatif yanıt biçimi ve fonksiyonel olmayan tutumların majör depresyonla ilişkisi. *Düşünen Adam: The Journal Of Psychiatry And Neurological Sciences*, 26, 239-247.
- Tanhan, F. ve Mukba, G. (2014). Spann-Fischer ilişki bağımlılığı ölçeğinin Türkçe'ye uyarılma çalışmasına ilişkin psikometrik bir analiz. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 179-189.
- Tokmak, İ., Turgut, H. ve Öktem, Ş. (2013). Turizm ve otelcilik öğrencilerinin sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerinin iletişim becerilerine etkisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 24(1), 83 - 95.
- Twenge, J. M., Im, C. (2007). Changes in the need for social approval, 1958-2001. *Journal Of Research In Personality*, 41, 171-189.
- Twenge, J. M.& Campbell, S. M. (2008). Generational differences in psychological traits and their impact on the workplace. *Journal Of Managerial Psychology*, 23(8), 862-877.
- Yaka, A. İ. (2011). *Bağlanma, erken döneme yönelik şemalar, öz-yönetim ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Ankara.
- Yılmaz, F. (2010). *Ortaöğretim öğrencilerinde sosyal karşılaştırma ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.Sakarya.
- Yurtal, F. D. (1999). *Üniversite öğrencilerinin akılcı olmayan inançlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Yavuzer, H. (2011). *Çocuğu Anlamak ve Tanımak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.